

Disputatio juridica inauguralis de procuratoribus

<https://hdl.handle.net/1874/343248>

23

DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS
DE
PROCURATORIBUS,

Q U A M
FAVENTE DEO TER. OPT. MAX.

Ex auctoritate Magnifici Rectoris,

D. JOHANNIS MUNNICKS,

Reip. Ultrajectinae Poliatri, atque in inclytâ ejusdem Academiâ
Medicinae Anatomae & Botanices Professoris Ordinarii,

NEC NON

*Amplissimi Senatus Academici Consensu & Nobilissima
Facultatis JURIDICÆ Decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in UTROQUE JURE Honoribus, &
Privilegiis ritè, consequendis,

Eruditorum Examini subjicit

CHRISTOPHORUS HELLERUS, Jac. Fil. Amst. Batav.

Ad diem 16. Julii, hora locoque solitis.

TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officinâ FRANCISCI HALMA, Academiæ
Typographi Ordinarii, clc lcc LXXXV.

Speētatisimo ac Integerrimo VIRO,

**D. D. J A C O B O
H E L L E R O,**

Parenti dilectissimo, stu-
diorum Mæcenati unico,
filiali amore & honore,
juxta Deum Opt. Max.
ad rogam usque colendo,
venerando

*Hanc Disputationem Inauguralem debita
cum reverentia*

Sacram facit

CHRISTOPHORUS HELLERUS.

AUCTOR.

PROOEMIUM.

Um antiquitus alieno nomine agere non liceret, quia actiones omnes legitimaerant, constabant enim certis ac solemnibus formulis l. 2. §. 6. ff. de orig. jur. concessum tamen, pro populo syndicum agere, quia universi agere non poterant, pro libertate assertorem, qui erat vindex alienae libertatis, quia servus non habebat personam standi in iudicio, iure civili enim pro nullo habebatur l. 32. ff. de Reg. Jur. ac pro Tutela tutorem, quia pupillus propter aetatem se ipsum defendere aut in iudicio consistere non poterat, quae recepta erant favore populi, libertatis & aetatis pupillaris. Praeterea lege Hostilia cautum erat, furti licere agere eorum nomine, qui apud hostes, vel qui Reipublicae causa absentes, ne indefensae relinquerentur res absentium publice utile enim est res absentium a quibuscumque defendi l. 33. §. 2. ff. de Procurat. sed quia hoc multum incommodi secum ferebat non licere agere alieno nomine neque excipere actionem, homines per procuratores, litigare coeperunt, quorum usus maxime necessarius l. 1. §. 2. ff. de Procurat. quia multae causae saepius hominibus impedimento sunt veluti morbus, aetas & neces-

saria peregrinatio quominus rem ipsi exequi possent, hoc-
que ita recepto concessum fuit postea etiam extra caus-
sam necessitatis vel suo agere nomine, vel alieno
Prin. Instit. de iis per quos agere poss.

Procuratorum munus autem jure Romano privatum
fuit, licet hodie eque publicum sit ac Advocatorum,
quod tamen non impedit, vilius ac abjectius esse offi-
cium quam Advocatorum multasque intercedere inter
Advocatum & Procuratorem differentias, nempe quod
Advocati personas, Procuratores negotia suscipiunt,
illi quasi tutores hi tanquam Curatores sint, Procu-
ratores satisdant Advocati non item, pluresque in-
super, quas omnes enumerare pro instituto meo nimis
longum foret. Ordine ut igitur procedamus primo dice-
mus quid sit procurator, quotuplex sit, qui possint con-
stituere vel non, qui possint Procuratores constitui vel
non, in quibus causis possint constitui, quid necessum
habeant, ut recte constituentur, officium Procurato-
ris, effectum mandati procuratorii & denique quo mo-
do revocentur.

D I S-

DISPUTATIO JURIDICA

INAUGURALIS

DE

PROCURATORIBUS.

CAPUT PRIMUM.

Procurator est qui aliena negotia mandato domini administrat *l. 1. ff. h. t.* dicitur *aliena Negotia* nam in proprio negotio nemo sibi ipsi est procurator *l. 42. §. 5. ff. h. t.* dicitur *Mandato*, in hoc enim differt à defensore, qui sine mandato absentem defendit, ejusque nomine litem excipit *l. 11. §. 7. ff. de except. rei judic. & l. 2. §. 3. C. de jurejurand. propt. calumn. dand.* ut & à negotiorum gestore, qui itidem sine mandato absentis negotia gerit.

Adjicitur verbum Domini ad differentiam tutoris & curatoris.

6 DISPUTATIO JURIDICA

toris qui autoritate magistratus, non mandato domini, gerere & administrare compelluntur.

Procurator autem constituitur vel ad negotia judicialia, vel extrajudicialia, ad extrajudicialia quilibet potest constitui, quinam autem ad judicialia negotia recte constituere & constitui possint, sequentibus capitibus videbimus.

CAPUT SECUNDUM.

Procuratorem igitur constituere possunt quivis non prohibiti, edictum enim de procuratoribus est prohibitorium. prohibentur autem constituere pupillus, vel minor qui curatorem habet nisi tutore vel curatore auctore *l. 11. C. de procurat.* valebit tamen sententia a quovis per minorem dato procuratore obtenta; minoribus enim ætas in damnis subvenire, non in rebus prospere gestis obesse consuevit ut loquitur *l. 14. C. eod.*

Filiusfamilias autem non dat alias procuratorem quam quatenus ipse experiri potest, nempe dat extra iudicium ad negotia recte procuratorem, quia recte contrahit, in iudicio vero nequit substituere, quia suo nomine agere non potest nisi in casibus exceptis ut actione injuriarum & similibus *l. 8. ff. h. t. & l. 14. C. eod.* Syndicus vero universitatis, tutor & curator, non recte dant procuratorem ante litem contestatam, sed tantum actorem, quia ante litem contestationem, litem domini non sunt *l. 24 ff. h. t. l. 11. C. & l. 23. C. eod.* ut & qui ab hostibus captus est nequit facere procuratorem, sed solum actorem aut curatorem, quia sui non est juris, nec rerum suarum dominus, quamdiu in hostium vivit potestate *l. 15. ff. ex quibus causis. maj.*

Qui igitur hanc potestatem procuratores constituendi habent vel constituunt eum ad certam causam vel actum expediendum, qui specialis vocatur vel procuratori omnia negotia gerenda demandant & dicitur generalis, qui tamen distinguitur ab illo qui datur cum libera (ut ajunt) ille enim omnia fere potest quæ domi-

dominus, sine libera autem datus non tam laxam in administrando potestatem habet. Graviter autem disputatur inter DD. an procurator datus cum liberâ habeat liberam rerum alienandarum potestatem, procurator autem omnium bonorum non habeat? non deficiunt ab utraque parte Viri celeberrimi, contrariam inter se sententiam amplectentes, affirmantium autem procuratorem cum libera habere liberam rerum alienandarum potestatem, totorum vero bonorum illam facultatem non habere, castra sequor propter *ll. 58, 59, 60, & 63. ff. de procurat. l. 9. §. 3. ff. de acquir. rer. domin.* primo autem intuitu videtur mihi obstare dicta *l. 63. juncta l. 16. C. de procurat.* quibus affirmatur, quod solus procurator qui habet speciale mandatum res domini alienare possit, hinc videretur sequi facultatem res alienandi procuratori cum liberâ interdictam esse, sed respondeo has leges tantum accipiendas ad exclusionem procuratoris generalis omnium bonorum simpliciter constituti, qui, ut patet ex dicta *l. 63.* nullas res domini alienare potest nisi fructus & alia mobilia quæ facile corrumpi possunt. Ratio autem quod procurator cum libera res domini vendere possit modo animo id faciat administrandi non donandi vel dilapidandi *l. 60. §. ult. ff. mandat.* est, quod procurator cum libera & procurator qui habet speciale mandatum æquiparantur in *l. 41. §. 1. ff. de rei vindic.*

CAPUT TERTIUM.

Hisce igitur præmissis, sequitur, ut videamus qui possint esse procuratores, vel non; omnes autem possunt esse qui non prohibentur, ob rationem præcedenti capite propositam. Arcetur autem à procuratoris officio, mulier quia virile est officium & mulieres ab omnibus civilibus officiis pudor & naturalis verecundix ratio prohibet *l. 18. C. de procurat. l. 2. ff. de Regul. Jur.* recte autem mulier est procuratrix in rem suam *l. 4. c. h. t.* ut & pro parentibus, si forte parentes morbus aut ætas impediatur, nec quemquam qui agat habeant *l. 41. ff. h. t.*

Non

Non admittitur quoque miles ne quidem pro conjunctis personis ne à militia seu utilitate publica avocetur. Admittitur autem si in rem suam aut cohortis nomine agat vel si veteranus sit & stipendia legitima mereatur. *l. 8. §. 2. ff. h. r. & ll. 7. & 9. c. h. r.* Servus quamvis ad negotia recte constituatur, ad lites tamen procurator esse nequit quia iudicio non potest interesse. Neque admittitur procurator, reus criminis antequam innocentiam suam purget. Neque furiosus recte datur procurator ob animi vitium *l. 2. §. 1. ff. h. r.* nec infamis, quia si dolum committeret pœnam infamiæ illi irrogandam propter dolum ex *l. 1. ff. de his qui notant. infamia.* non metueret, interestque iudicis audire homines integræ frontis, quod non correctum per *§. ult. inst. de except.* ubi Justinianus tantum jubet de agentis aut procuratoris infamia quiescere, cum non aperte satis de ea constat, ne dum de his altercatur, ipsius negotii disceptatio proteletur.

Magna autem est quæstio inter D. D. an major 17 annis procurator ad lites recte constitui possit, affirmantium sententiam veriorum esse puto quia in *§. 5. Inst. qui & ex quib. caus. manum.* est justa causa manumittendi servi, majoris 17 annis, procuratoris habendi gratia & loquitur hic *§. de procuratore ad lites*, si enim loqueretur de procuratore ad negotia extrajudicialia non opus esset illum, manumittere servum, potest enim is etiam servus esse, nec requiritur libertas ad negotia extrajudicialia gerenda *l. 7. §. ff. de Instit. act.* Sic ut ad hoc munus exercendum plena pubertas sufficiat, quæ non sufficit in defensore hinc non obstat *l. 12. C. de procurat* quæ de defensore, non procuratore loquitur. Minor autem 25 annis defensor idoneus non est si exstat in causis in quibus in integrum restitui possit *l. 51. ff. h. r.* Sed longe diversa est ratio in procuratore, qui præcedente mandato domini agit sic ut si dominus damnum patiatur restitutioni in integrum locus non sit, imputet enim sibi ipsi dominus, quod minorem procuratorem dederit *l. 23. ff. de minoribus* nec quemquam debet movere, minorem non habere personam standi in iudiciis, quodque illa possent elusoria fieri per minoris restitutionem sed hoc quidem verum est si minor comparet in iudicio suo jure, sed
non

non quando aliena negotia curat quia ut dictum sibi ipsi imputet quod rem minorenni commiserit & inde læsus sit.

CAPUT QUARTUM.

ORdo nunc exigit ut videamus in quibus causis procurator recte detur & dicendum in omnibus fere causis recte dari. Non autem in criminalibus, in quibus pœna supra relegationem imponitur *l. penult. §. 1. ff. de publ. judic. l. 3. C. his qui accus. non poss. l. ultra. C. de injuriis* in qua *l. ultra.* tantum illustribus viris & eorum uxoribus & liberis concessum est procuratorem constituere in causa injuriarum ad accusandum, itaque ex oppositione in cæteris lex vetat *l. 12. de Judiciis.* Maxima autem est quæstio utrum procurator in causis criminalibus ad defendendum admittatur & maxime videntur inter se obstare *l. 33. §. 2. ff. h. r. ut & l. 3. C. de accusat.* quæ dicit Reos Capitalium criminum absentes etiam per procuratores defendi Leges publicorum judiciorum permittunt cum *l. 13. §. 1. ff. de publ. judic.* quæ statuit ad Crimen judicii publici persequendum frustra procurator intervenit multoque magis ad defendendum. Postquam autem maximas DD. in conciliatione harum legum differentias vidimus D. fachinei sententia mihi arrisit plurimum qui dicit *l. 3. C. de accus. & l. 33. §. 2. ff. h. r.* loqui de reis absentibus ut illi ubicumque possint damnari, per procuratorem possint defendi in causis capitalibus *l. autem 13. §. 1. ff. de publ. judic.* accipiendam esse non de absente sed reo præsentem, quia textus dicit frustra procuratorem intervenire ad defendendum, nempe eum, qui præsens est, quia ne minima mentio rei absentis in textu sit. Sic ut pro regula possit sumi; Causæ publicorum criminum non possunt agi per procuratorem sive agant sive defendant; pro exceptione, reus tamen absens potest per procuratorem defendi per rationem in *l. 33. §. 2. ff. h. r.* positam.

In popularibus autem actionibus procurator quidem admittitur

pro reo quidem non pro actore *l. 5. ff. de popul. act.* nisi privatum commodum quis persequatur quo casu est instar actionis privatae.

CAPUT QUINTUM.

UT recte autem aliquis procurator constituatur ne cessum habet mandatum vel expressum vel tacitum: expressum est, si per pactum, nuncium vel litteras constituatur *l. 1. & l. 25. ff. b. t.* tacitum vero mandatum colligitur esse, dum quis praesens & sciens, negotia sua alterum gerere patitur arg. *l. 18. ff. mand.* Admittuntur autem sine mandato sub cautione de rato personae sanguine vel affinitate propinqua junctae *l. 1. C. b. t.* facit enim sanguinis conjunctio videri mandatum *l. 35. ff. b. t.* licet regulariter nemo ad judicium admittatur, si constet illum mandato carere, sic ut licet adversarius taceat judicis sit illud exigere *l. 24. C. b. t.* Procurator quoque recte mandatum accipit vel in judicio vel extra judicium, in judicio coram iudice declarata rati- habitione & persona confirmata *l. 65. ff. b. t. §. 3. Inst. de satisfat.* vel extra judicium coram notario & testibus, ut & ante vel post litem contestatam sic & procurator post litem contestatam alium pro se substituere potest, est enim litis dominus quem; ille substituit alium substituere nequit, quia non est litem contestatus & proinde non contraxit *l. 8, 11, & 23. C. de procurat.* Officium autem procuratoris est ut omnia ex utilitate domini gerat praeterquam si dominus ei actiones cessit, tum enim non expedit ad domini sed propriam utilitatem & vocatur procurator in rem suam sive cessionarius *l. 17. §. ult. ff. de jurejur.* Quaeritur autem inter DD. an procurator teneatur appellare? affirmantium autem sententiam amplectendam puto, licet in contrarium sumant judicem sententia lata functum esse officio *l. 18. ff. de judic.* atqui proinde ex paritate rationis & procuratorem esse liberatum, sed existimo, procuratorem totam causam non peregisse & ideo non absolvendum esse, appellatio enim est causae appendix *l. 17. C. b. t.*
appel-

appellationem autem ultra extendere aut prosequi non tenetur *l. 17. eod.* prosequi vero tenetur appellationem ab interlocutoria sententia non vero à definitiva *l. 4. C. de temp. appell.* Effectus autem mandati procuratorii est quod procuratoris factum domino noceat & profit *l. 10. ff. h. t.* Si modo fines mandati non excessit quod protinus à lite contestata litis fiat dominus *l. 11. C. de procur.* & ut talis citetur (nec mandans habet facultatem persequendi iudicia nisi capitales inimicitiae vel morbus vel alia necessaria causa intercesserit tunc enim invitis his transferri lis potest arg. *l. 22. & seqq. C. de procur.*) Sententia quoque fertur in procuratorem tanquam litis dominum *l. 1. C. de sent. & inter loc.* Insuper de effectu procuratorii mandati est ut qui suscepit mandatum etiam licet invitus absolvere & exequi autoritate magistratus compellatur, quamvis nemo invitus subire alias cogitur *l. 17. C. de procur.*

CAPUT ULTIMUM.

Quemadmodum autem nihil tam naturale est quam quod aliquid eodem modo dissolvitur quo colligatum est *l. 35. ff. de Reg. Jur.* sic procurator mutuo consensu constituitur & eodem consensu revocatur. Revocatio autem mandati nullo modo est licita, si quis procurator in rem suam datus sit *l. 25. in fin. & l. 55. ff. h. t.* neque recte revocatur mandatum invito procuratore post litem contestatam, nisi dominus paratus sit ei solvere impensas in litem factas alioquin procuratori retentio aliqua actorum concessa est arg. *l. 25. & 26. 64. ff. h. t.* Expirat quoque mandatum morte procuratoris non domini filis sit contestata cum procuratore *l. 23. C. h. t.* ut & finitur mandatum sententia definitiva lata, mandatum enim tunc ad finem redactum est. Negotio autem peracto competit domino actio mandati directa adversus procuratorem, per quam omnia cogitur

tur restituere quæ ex lite percepit, rationes & instrumenta causæ bona fide reddere & culpam levissimam præstare *l. 13. C. mand.* debet quoque reddere, si per errorem aut injuriam judicis non debitum consecutus fuerit. Actio mandati autem contraria datur procuratori adversus dominum per quam recuperat litis impensas bona fide à se factas omnemque indemnitate[m] repetit *l. 46. ff. h. t.* nec non promissum honorarium *l. 6. pr. ff. mand.* petit autem extra ordinem si nil promissum sit *l. 1. §. 10. de Var. & ext. Cognit.* sumtus tamen quos procurator in rem suam facit non recuperat *l. 42. §. 2. ff. h. t.*

CO.

COROLLARIA.

I.

Causa exheredationis in Nov. 115.
Cap. 3. expressa ad similes vel gra-
viores extendi possunt.

II.

Usucapio non pugnat cum naturali aequi-
tate.

III.

Contractus bonæ fidei, cui dolus dedit
causam, est ipso jure nullus.

IV.

Contractus metu gestus, non est ipso jure
nullus.

F I N I S.

H O N O R I

Doctissimi, Literatissimique Domini

D. CHRISTOPHORI
H E L L E R I,

De Procuratoribus.

*Pro gradu Doctoratus eruditissimè
Disputantis.*

.V I

At Musisque, scholisque datum, majora
parantur

Nomina, te cupiunt jurgia rauca fori;
I, gaudens titulis, nunc obliviscere tanti
Sudoris, juris quem tulit æquus
amor

Amstela lætatur, tantoque superbus alumno,
Felices inter, jactat habere locum.

Diva themis tantis precor ut successibus adsit,
Et faveat studio nominibusque tuis,

Quan-

Quantum est assiduo studiis servire labore
Christophore! hac certe tendimus astra via.
Corpora, divitias, terrestriaque omnia perdit
Mors, sed post cineres vivimus ingenio,
Scilicet ingenio tot quos consumpserat atas
Nunc etiam vivunt, post sua fata viri,
Bartolus, & Baldus vestrique memoria regis
Nullo rodendum tempore, nomen habent.
Tulli Romanæ certe bene cognite genti
Vivis, & æternum nomen in orbe tenes,
Quo trahor ulterius? turpe & sine nomine vulgus
Dum perit, ingenio docta caterva viget.
Tu quoque doctorum numeris inserte, vigebis
Nec veniet titulis ulla ruina tuis,
Perge igitur, gnavusque tuis virtutibus insta
Quo patriæ evadas gloria prima tuæ.

C. C O D D E,

Phil. St.

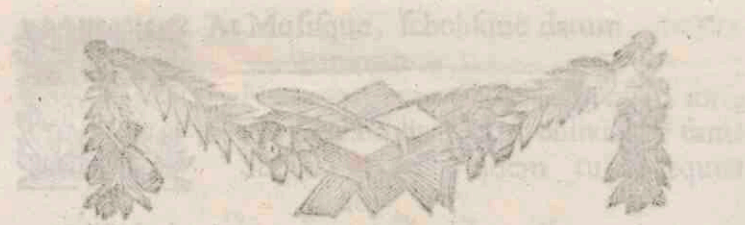
Quodnam est illud studium laetis laboris
 Christianorum, hic certe tenemus ista vis
 Corporis, laetis, tenuissimus omnia perdit
 Mors, sed post cunctis vivimus ingenio,
 Sicut ingenio tot quos consumpserat aetas
 Nunc etiam vivunt, post ista fata viri,
 Bartolus, & Baldus volentes memoria regis
 Nullo roborantur tempore nomen habere
 Tolle Romanus certe bene cognovisti
 Vires, & recurren nomen in oblectans,
 Quo rator ulterius? turpe & sine nomine vulgus
 Dum perit, ingenio docta carere videri
 Tu quod hoc forum nuncius interce, vigebis
 Nec veniet tuis illa ruina tuis,
 Perge igitur, gnavusque tuis vinctibus lassus
 Quo patris evadas gloriis gravis tuus.

De ...

C O D I C E

TM. 21

Disputatio

Anthe ...
 Felices ...
 Diva ...
 Et faveat ...